

Лункіна Т. І.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів
і кредиту, Миколаївський національний аграрний
університет, м. Миколаїв, Україна
Мархотка М. О.,
студентка групи Б 6/1, Миколаївський національний
аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто основні підходи та методи оцінки фінансових результатів сільсько-господарських підприємств, аналіз його фінансового стану як основного індикатора фінансової стабільності та інвестиційної привабливості. Узагальнено підходи щодо класифікації видів аналізу господарської та фінансової діяльності, виокремлено фактори впливу на індикатори, що характеризують стан і перспективи розвитку досліджуваних об'єктів.

Ключові слова: ефективність; фінансові результати; фінансовий стан; динаміка; оцінка; аналіз; фактори впливу; індикатори розвитку.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розв'язання найгостріших проблем економічної та продовольчої безпеки України пов'язане зі станом, розвитком та економічною ефективністю всього комплексу виробництва сільськогосподарської продукції. Інакше кажучи, організаційні основи управління як фінансами аграрного сектору економіки, так і побудова та злагоджена робота фінансового механізму сільськогосподарського підприємства повинні відповідати сучасним пріоритетам та тенденціям ринку. А задля розвитку конкурентоспроможності й утримання вже зайнятих сегментів продовольчого ринку підприємства агросектору повинні контролювати й підвищувати економічну та фінансову ефективність своєї діяльності.

Економічна діяльність необхідна для того, щоб перетворювати ресурси в потрібні для людини економічні блага – товари та послуги, що задовольняють ту чи іншу потребу людини і наявні в розпорядженні суспільства в обмеженій кількості. Проте сама по собі ефективність діяльності суб'єкта господарювання безпосередньо визначає його загальний фінансовий стан. Для оцінки фінансової позиції, отриманих результатів та планування можливостей підприємства застосовується ціла низка достатньо традиційних показників результативності фінансово-господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теорії й методики аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств були й залишаються предметом вивчення як зарубіжних, так і вітчизняних учених. Основу досліджень у зазначеному напрямі становлять роботи таких провідних вітчизняних науковців, як К. Безверхого, М. Белгородцева, В. Колоска, Я. Ходової, Л. Поливанової, та

зарубіжних учених: В. Паретто, Й. Шумпетера, М. Х. Месконе, М. Альберта та інших. Проте велика кількість публікацій говорить про актуальність щодо методики та єдиного підходу аналізу фінансових результатів сільськогосподарських підприємств.

Так, дослідники В. Колосок і Я. Ходова вважають, що вивчення фінансового становища підприємства потребує інформації про його економічні ресурси, фінансову структуру, ліквідність і платоспроможність, а також здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища, у якому воно функціонує. Стандартом інформації про фінансове становище підприємств та ефективність їхньої діяльності виступає фінансова звітність [5].

К. Безверхий вважає неповною оцінку можливостей підприємства тільки з фінансової точки зору. Автор звертає увагу на обов'язкове впровадження показників соціального обліку та прогнозує, що в Україні може отримати розвиток континентально-європейська модель, що передбачає наявність нормативно-правових актів, які регулюють соціальну та екологічну діяльність економічного суб'єкта. Без урахування того чи іншого аспекту підприємство не може вважатися конкурентоспроможним чи розраховувати на підтримку держави або місцевих органів влади [2].

Специфічним є підхід Р. Назарбаєвої, яка вважає, що практикою продиктована необхідність пошуку більш загального показника, ніж фінансовий результат, який відображав би стан майна й динаміку статутного капіталу, що дає цілісну картину фінансової спроможності підприємства. Вона називає таким показником глобальної фінансової результативності [7].

М. Белгородцева у своїх дослідженнях робить висновок, що оцінка фінансового результату не може розглядатися окремо від формування доходів і витрат,

а також без урахування їхнього впливу на визначення собівартості товарів, робіт або послуг. При цьому достовірність і точність обліку доходів і витрат, визначення їхньої приналежності до виду діяльності є визначальним чинником формування ціни й собівартості продукції або послуги [3].

Л. Поливанова пропонує запровадити систему моніторингу фінансових результатів підприємств. Необхідно використовувати загальнонаукові методи індукції (на етапі збору, систематизації й обробки інформації для побудови системи моніторингу фінансових результатів підприємств) та дедукції (у процесі теоретичного осмислення проблеми), а також абстрагування та конкретизації [9].

Постановка завдання. Метою статті є узагальнення й подальший розвиток теретико-методичних підходів оцінки фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств.

Вклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи сучасні реалії на рівні економіки, бізнес-мож-

ливостей, розвитку підприємства можна впевнено сказати, що будь-яка господарська діяльність починається із систематичного вивчення для успішного й ефективного управління нею. Задля цього сучасний менеджер повинен обов'язково володіти різноманітними прийомами аналізу. Навчальні та довідкові видання трактують аналіз як комплексне глибоке вивчення роботи сільськогосподарських підприємств, їхніх підрозділів та інших господарських формувань для об'єктивної оцінки її результатів і виявлення можливостей подальшого підвищення ефективності господарювання [8].

Наведене визначення охоплює досить широкий діапазон об'єктів для аналізу. Тому суттєвого значення набуває класифікація його видів, методики дослідження та підходів до його організації, що забезпечить достатню економічність аналітичного процесу. Розглянемо просторові види економічного аналізу, які відрізняються за своїм відношенням до об'єкта дослідження (рис. 1).

Рис. 1. Просторові види економічного аналізу

Джерело: побудовано з використанням матеріалів [8].

Додамо, що внутрішній аналіз переважно спрямований на прийняття рішень керівництвом підприємства. У цьому аспекті необхідно зауважити, що складовою частиною аналізу фінансових результатів є оцінка фінансового стану сільськогосподарського підприємства, його ліквідності та обґрунтування напрямів підвищення та зміцнення фінансової стабільності [6]. Причини, з яких сучасні менеджери повинні систематично аналізувати фінансовий стан власного підприємства, полягають у тому, що платоспро-

можність, ліквідність та фінансова стійкості мають прямий вплив на дохідність будь-якого підприємства і розмір його прибутку. Сучасні теоретики виокремлюють специфічні прийоми фінансового аналізу (рис. 2).

Зважимо на те, що загальна картина про стан суб'єкта господарювання може скластися тільки за умови комплексного підходу до вивчення й оцінки тих показників, які найповніше характеризують фінансовий результат його господарювання (рис. 3).

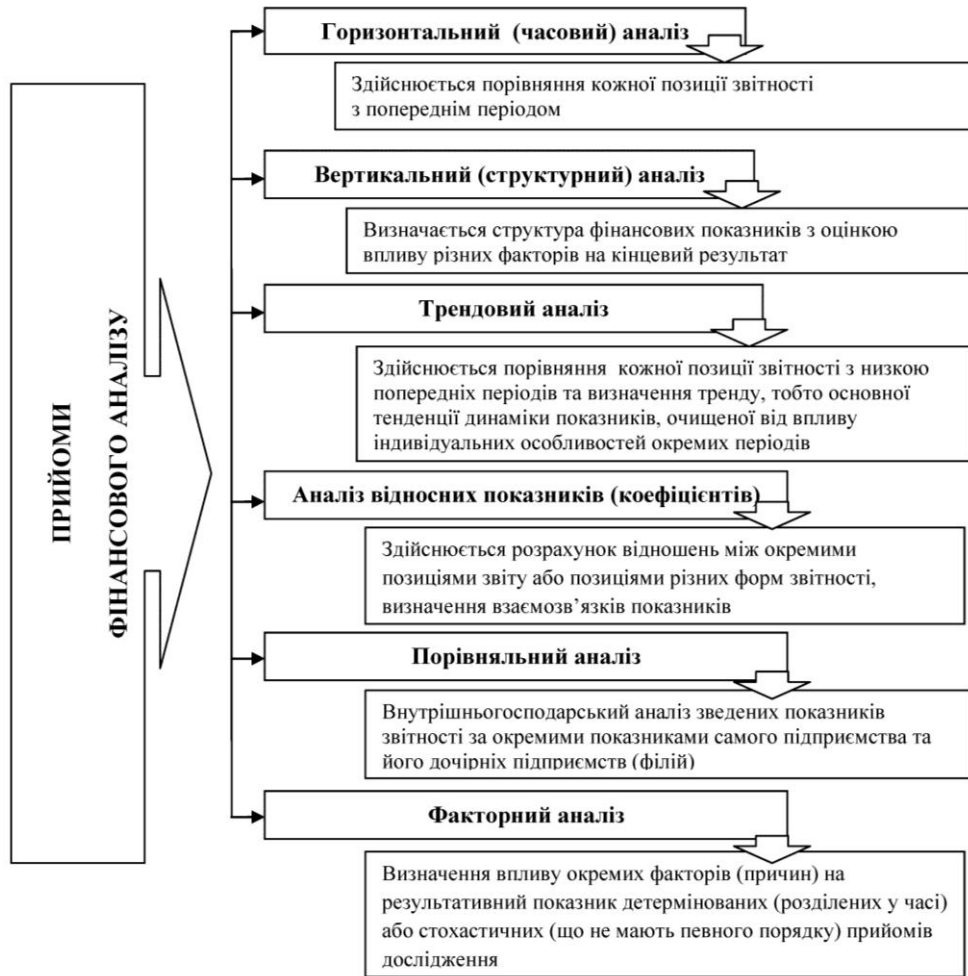

Рис. 2. Прийоми фінансового аналізу

Джерело: побудовано з використанням матеріалів [10].

Окремо зупинимося на таких індикаторах комплексної оцінки фінансових результатів діяльності

суб'єкта господарювання, як дохідність і рентабельність.

Рис. 3. Показники та фактори фінансового стану підприємства

Джерело: побудовано автором.

У табл. 1 згруповано фактори, які мають вплив на основні фінансові показники аграрних підприємств.

Безумовно, нами представлено далеко не всі фактори впливу на основні фінансові показники.

Фактори впливу на основні фінансові показники за умови комплексного аналізу фінансових результатів підприємства

Показники	Фактори впливу
Чистий прибуток	<ul style="list-style-type: none"> – обсяг виручки від реалізації продукції; – рівень собівартості; – рівень рентабельності продукції; – фінансові результати та витрати від операційної звичайної діяльності; – величина податку на прибуток та інших податків, що виплачуються з прибутку
Дохідність підприємства	<ul style="list-style-type: none"> – обсяги виробництва за рік; – порівняння з планом та попередніми періодами; – враховується постійне підвищення цін; – застосовується індексація цін
Рівень рентабельності	<ul style="list-style-type: none"> – співвідношення вкладених коштів та отриманих прибутків; – використання власних фінансових джерел; – залучення зовнішніх інвестицій і наявність власного капіталу; – фінансова дисципліна в кредиторсько-дебіторських відносинах тощо

Джерело: побудовано автором.

Звертаючись до методики формування показників оцінки фінансового стану сільськогосподарських підприємств, зауважимо, що цей аналіз має загальний порядок визначення досліджуваних показників:

- у першу чергу аналізується платоспроможність підприємства, бо стан власних і залучених активів характеризують не тільки ділову активність суб'єкта господарювання, а й потенційну можливість підприємства до розвитку та інвестиційну привабливість;

- аналіз ліквідності формує уявлення про стан фінансової дисципліни, вміння розпоряджатися не тільки власними коштами, а також планувати кошти для погашення заборгованостей;

- аналіз рентабельності надасть уявлення про доцільність вкладених у виробництво коштів та їхню окупність;

- і насамкінець оцінка прибутковості підприємства покаже фактичний стан доцільності всього виробництва, його конкурентоспроможності та фінансової стабільності.

Висновки. Проведене дослідження організаційно-методичних підходів до аналізу фінансових результатів діяльності підприємств дозволяє зазначити, що достовірна, вчасна й комплексна оцінка діяльності суб'єктів господарювання гарантують йому не тільки чітке уявлення про стан діяльності та фінансових ресурсів.

Вважаємо, що в подальших дослідженнях необхідно конкретизувати прийоми аналізу фінансових результатів, які, по-перше, мають вплив на фінансовий стан об'єкта господарювання, а по-друге, дозволять сучасним менеджерам сільськогосподарських підприємств враховувати причини негативних відхилень у формуванні цих результатів, корегувати виробничі плани, вчасно локалізувати проблеми фінансового стану для відповідного впровадження управлінських рішень, здійснювати пошук оптимальних напрямів для розвитку виробництва тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабіч В. В. Фінансовий облік (облік активів) : [навч. посіб.] / В. В. Бабіч, С. В. Сагова. – [2-е вид., без змін]. – К. : КНЕУ, 2007.
2. Безверхий К. В. Удосконалення методики виявлення ознак викривлень і помилок у фінансовій звітності підприємства на основі аналітичних процедур / К. В. Безверхий // Облік і фінанси. – 2014. – № 4. – С. 8–16.
3. Белгородцева М. О. Семантика поняття «фінансові результати» та методика їх обліку у страхових компаніях / М. О. Белгородцева // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. – 2013. – № 1. – С. 29–32.
4. Глідких Т. В. Фінансовий облік : [навч. посіб.] / Т. В. Глідких. – К. : Центр навчальної літератури, 2007.
5. Колосок В. Особливості організаційно-методичного підходу до аналізу фінансових результатів промислових підприємств у складі холдингу / В. Колосок, Я. Ходова // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. – 2013. – Вип. 35(1). – С. 27–33.
6. Мошенський С. З. Економічний аналіз : [підручник] / С. З. Мошенський, О. В. Олійник. – Житомир : Рута, 2007.
7. Назарбаєва Р. Доходи та витрати в бухгалтерії: старт і фініш / Р. Назарбаєва // Бізнес. Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації. – 2003. – № 4(523).
8. Петришина Н. С. Методичні основи аналізу фінансових результатів діяльності промислового підприємства / Н. С. Петришина, Ю. О. Кнець // Наука й економіка. – 2014. – Вип. 2. – С. 51–55.
9. Поливанова Л. А. Організаційно-методичні основи побудови системи моніторингу фінансових результатів підприємства / Л. А. Поливанова // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2012. – № 2(2). – С. 349–357.
10. Фінансовий аналіз: техніка розрахунків та моделювання економічних розрахунків : [навч. посіб.] / [І. В. Алексеев, А. С. Мороз, Є. М. Романів, І. Б. Хома]. – Львів : Вид-во «Бескид Біт», 2003.